

*Johan Fosen, Anne Gro Hustoft og
Bengt Oscar Lagerstrøm*

**Ny spørresekvens for å
identifisere husholdninger i
utvalgsundersøkelser**

Notater

Forord

Dette er rapporten fra delprosjekt 2 i hovedprosjektet "Definisjoner og standarder for gruppering av husholdninger og familier". Målet for delprosjektet har vært å lage en ny spørresekvens for å kartlegge husholdninger i SSBs utvalgsundersøkelser. Rapporten presenterer arbeidet som er gjort for å komme fram til og teste ut spørresekvensen for identifisering av husholdningstype og -størrelse. Forslaget til ny spørresekvens har vært på høring hos aktuelle seksjoner i Statistisk sentralbyrå.

Innhold

1. Bakgrunn og formål	3
2. Testing av husholdningsspørsmål	3
3. Generelt om spørresekvensen	3
4. Test basert på rollespill	4
4.1 Roller	4
4.2 Intervjuernes reaksjon på spørresekvensen.....	5
4.3 Resultat fra intervjuene	5
4.3.1 Identifisering av de ulike husholdningene:	5
4.3.2 Generelle kommentarer fra de intervjuede.....	7
5. Konsistenstest	7
5.1 Gjennomføring av konsistenstesten	8
5.1.1 Utvalgsplan	8
5.1.3 Innsamlingsmetode	10
5.2 Resultater fra konsistenstesten.....	10
5.2.1 Intervjuer/IO-reaksjoner.....	10
5.2.2 Tidsbruk	11
5.2.3 Konsistens	12
5.2.4 Andel av student- og samboerfeil.....	13
5.2.4 Trekkingsusikkerhet og frafallskjevhet.....	14
6. Konklusjon	15
Vedlegg	
1. Flytskjema for spørresekvens	16
2. Blaise-utskrifter av spørresekvens	17
3. Instruks for test av ny husholdningssekvens (rollespill).....	23
4. Instruks for test av ny husholdningssekvens (konsistenstest).....	26
De sist utgitte publikasjonene i serien Notater.....	29

1. Bakgrunn og formål

Dette er en rapport fra delprosjekt 2 i hovedprosjektet "Definisjoner og standarder for gruppering av husholdninger og familier". Målet for dette delprosjektet har vært å komme fram til en ny spørresekvens for å kartlegge husholdninger i SSBs utvalgsundersøkelser. Målet for hovedprosjektet var i tillegg å komme fram til definisjoner av de mest sentrale familie- og husholdningsbegrepene, og definere standarder for presentasjon av familie- og husholdningsopplysninger. Dessuten skulle en avklare ulike metodiske problemstillinger knyttet til utvalgsundersøkelser innenfor dette fagområdet. Resultatene fra de andre delprosjektene er publisert i Notater 1999/62: Opplegg til en statistikk over familie- og husholdningsfordelingen i den norske befolkningen og i Rapporter 2000/5: Standard for begreper og kjennemerker knyttet til familie- og husholdningsstatistikken.

Bakgrunnen for å igangsette prosjektet har hovedsakelig vært at Statistisk sentralbyrå (SSB) har ulik praksis knyttet til identifisering av husholdningstyper. Dette har gitt avvikende tall for disse, noe som har gjort at ulike undersøkelser ikke har vært helt sammenlignbare.

Rapporten presenterer arbeidet som er gjort for å komme fram til og teste ut en ny spørresekvens for identifisering av husholdningstype og -størrelse. Hensikten er at en via den nye spørresekvensen skal kunne identifisere både bohusholdning (personer som bor fast i samme bolig) og kosthusholdning (personer som bor fast i samme bolig og har felles kost). Spørresekvensen som presenteres, er utviklet for edb-assistert intervjuing¹ (CAI). Det ble først brukt fokusgrupper for å undersøke nærmere hvordan ulike IO (intervjuobjekt)-grupper oppfattet de spørsmålene SSB brukte. Her fikk prosjektgruppen innspill til hva som var vanskelig å forstå, både av begreper og av problemstillinger. På bakgrunn av resultatene fra fokusgruppene ble en ny spørresekvens utarbeidet, og denne ble testet ut i to omganger. Testene og resultatene fra testene er presentert i det følgende.

2. Testing av husholdningsspørsmål

Det ble bestemt at ny sekvens for husholdningsspørsmål skulle testes i to omganger. I første omgang skulle 10 tilfeldig valgte intervjuere prøve ut spørresekvensen ved å ringe opp fem ulike personer ("roller") som ble definert av prosjektgruppen. Disse rollene skulle representere ulike problemstillinger som intervjuerne kunne treffe på i "den virkelige verden". Intervjuerne skulle ut fra dette gi en vurdering av den nye sekvensen, og prosjektgruppen skulle på bakgrunn av erfaringene fra intervjusekvensen foreta eventuelle endringer i spørsmålene. I neste runde skulle spørsmålene testes ut på ca. 700 intervjuobjekter (IO) for konsistenssjekk. Hensikten var å finne husholdninger med minst to voksne og stille husholdningsspørsmålet først til et voksent medlem av husholdningen, og så ringe opp ca. ei uke etter for å stille et annet voksent medlem samme spørsmål. Dersom vi fikk samme svar fra begge IO, skulle dette tyde på at spørsmålene oppfattes på samme måte av ulike personer. Testen med reelle IO ville dessuten gi en generell pekepinn på hvordan spørsmålene fungerer, også for dem som ikke ble ringt opp to ganger.

3. Generelt om spørresekvensen

Fokusgruppene viste at det i "problemtilfellene" (studenter, samboere, institusjonsbeboere, hybelboere) var vanskelig å plassere personer i riktig husholdning (arbeidet i fokusgruppene vil bli dokumentert i et eget notat). Vi bestemte oss derfor for å utvikle spørresekvensen slik at vi ikke overlot til IO selv å plassere personer i rett husholdning, men slik at intervjuer/intervjuprogrammet ut

¹ Edb-assistert intervjuing eller Computer Assisted Interviewing (CAI) vil i det følgende betegnes ved CAI.

fra spørsmålene kan plassere "problemtilfeller" i riktig husholdning. *Hovedprinsippet bak sekvensen blir dermed at i stedet for å be IO forholde seg til en definisjon, kartlegger vi forhold ved IOs familie- og bosituasjon som gjør det mulig å avgrense bo- og kosthusholdningen etter de definisjoner som brukes i statistikken.*

Dette gjelder særlig den delen av spørsmålene der en spør om noen av familiemedlemmene (som er preprintet i intervjuprogrammet) ikke lenger bor sammen med IO. Ut fra svaret bestemmes det om vedkommende skal fjernes fra den opprinnelige husholdningen eller ikke. Etterpå spørres det om flere enn de som er nevnt, bor sammen med IO. Ut fra dette identifiseres bohusholdningen. Til slutt stilles det spørsmål om felles kost for også å identifisere kosthusholdningen.

4. Test basert på rollespill

4.1. Roller

Vi la vekt på å få med noen av "problemtilfellene" i intervjuene; IO som har flyttet fra husholdningen, nye som har flyttet inn i en husholdning, hybelboere, vernepliktige og studenter, samt noen "enkle" tilfeller; aleneboende og ektepar med hjemmeboende barn. IO og dennes familie var på forhånd lagt inn i CAI-systemet. Følgende IO (roller) ble definert til testen:

1) Harald Olsen (IO) står listet i CAI-systemet (tenkt uttrekk fra BEBAS²)sammen med kone og to barn

Harald Olsen 050260

Hanne Olsen 130662

Siri Olsen 250190

Per Olsen 301093

Harald Olsen er imidlertid flyttet ut pga. separasjon (dette er ennå ikke meldt folkeregisteret og dermed ikke registrert i BEBAS), og leier foreløpig hybel hos Erik Lange (231069). Denne hybelen har ikke egen inngang, men Olsen holder kosten selv.

2) Line Andersen (IO) står oppført med ei datter i den tenkte lista fra BEBAS

Line Andersen 260470

Andrea Andersen 100198

Hun har imidlertid fått en samboer (Sivert Hagen, 170567) som også har ei datter (Cecilie Hagen, 020795) boende hos seg.

3) Aslaug Bjørk (070749) bor alene.

4) Familien Sørensen/Holm står oppført som følger

Tor Sørensen (IO) (010152)

Sara Holm (031154)

Hans Sørensen (151080)

Elise Sørensen (130677)

² SSBs befolkningsbase

Hans avtjener verneplikten, og Elise studerer i en annen by (bor på hybel der).

5) Familien Edland består av følgende personer:

Magnus Edland (111158)

Solrun Hedebo (1210 60) (IO)

Marianne Edland (180989)

Håkon Edland (180989)

Solrun Hedebo har skiftet navn til Edland.

4.2. Intervjuernes reaksjon på spørresekvensen

Intervjuerne hadde fått opplyst at personene de ringte, arbeidet i SSB. Men det virket som om intervjuerne i ulik grad hadde oppfattet at personene både arbeidet i SSB og at de oppga fiktive navn og husholdninger. Noen av intervjuerne var derfor litt forvirret i forhold til hvem de møtte i telefonen. Ellers sa intervjuerne i tilbakemeldingene at det var få konkrete problemer knyttet til de tekniske sidene ved spørresekvensen, det var greit å komme seg gjennom den selv om den var ny. Det tok litt lenger tid enn vanlig, men dette var så lite at det ikke burde være noe problem for IO. Intervjuerne hadde ingen opplæring utover instruksen (se vedlegg 3) i forkant av testen. Det viste seg at flere av intervjuerne ikke hadde gjort seg kjent med spørresekvensen på forhånd, men prøvde programmet for første gang under intervjuet. Dette har sannsynligvis bidradd til at intervjuet tok litt lenger tid enn det normalt ville ha gjort.

Spørsmålet om felles kost ble opplevd som litt vanskelig. Vår vurdering er derfor at instruksene må være klar på dette punktet. En stor del av "kostproblemet" ble imidlertid fjernet i spørresekvensen som er brukt i konsistentesten, hvor kostspørsmålet er redusert til en enkel oppregning av hvem som ikke har felles kost med dem som er kartlagt i bohusholdningen. Vi anser at det bare er nødvendig å spørre om felles kost der en eller flere nye er flyttet til husholdningen. Dersom den "tilflyttede" er ektefelle, samboer eller eget barn/stebarn/samboers barn spørres det ikke. Vi antar dermed at personer som tilhører samme familie har felles kost. Dette kan selvfølgelig være feil i enkelttilfeller, men vi regner med at denne feilen er liten for befolkningen som helhet, og er å foretrekke framfor å stille det som av de fleste familier vil oppfattes som et overflødig/irriterende spørsmål om felles kost.

Totalinntrykket av tilbakemeldingene fra intervjuerne var, til tross for det ovenfornevnte, at den nye spørresekvensen var grei å forholde seg til.

4.3. Resultat fra intervjuene

4.3.1. Identifisering av de ulike husholdningene:

Harald Olsen:

Åtte av dem som intervjuet "Harald Olsen" kom fram til riktig bo- og kosthusholdning. To av intervjuerne fikk ikke med Erik Lange i bohusholdningen. Dette kan henge sammen med at "Harald Olsen" opplevde at flere av intervjuerne ikke spurte om hybelen hadde egen inngang.

Tidsbruk: tidsbruken varierte mellom 3 min. og 35 sekunder og 15 minutter og 4 sekunder. Gjennomsnittet var på 8 minutter og 11 sekunder.

Dette var et forholdsvis komplisert intervju der spørresekvensen ble mer kronglete enn nødvendig. Det skyldtes at intervjuerne gikk gjennom hver person som tidligere hadde tilhørt Olsens familie, og spurte hvorfor de ikke lenger bodde sammen. Grunnen er at intervjuerne - etter at "Hanne Olsen" hadde sagt at mannen var flyttet og oppgitt hans nye telefonnummer - ikke merket av for "flyttet" i avtaledelen³ av programmet. Hadde de merket av at Harald Olsen hadde flyttet, ville de fått en noe annen spørresekvens, og unngått å spørre om hele familien.

Etter vår vurdering bør det presiseres i instruksene at flyttinger av IO bør gjøres i avtaledelen av programmet. Dette for å slippe å gå ut av programmet under intervjuet.

Line Andersen:

Her hadde alle intervjuerne kommet fram til riktig både bo- og kosthusholdning. "Line Andersen" opplyste at de fleste intervjuerne spurte hvordan Cecilie ble stavelst, men bare 5 hadde fått dette riktig. Det var ellers 4 ulike "feilvarianter" av navnet.

Tidsbruk: Tidsbruken var mellom 1 minutt og 48 sekunder og 7 minutter og 8 sekunder. Gjennomsnittet var 3 minutter og 49 sekunder.

Aslaug Bjørk:

Ni intervjuere hadde kommet fram til riktig bo- og kosthusholdning for Aslaug Bjørk, men det tiende intervjuet manglet.

Tidsbruk: Intervjuet tok mellom 34 sekunder og 3 minutter og 26 sekunder. Gjennomsnittet var 1 minutt og 22 sekunder.

Tor Sørensen:

Bare en av intervjuerne hadde kommet fram til korrekt bo- og kosthusholdning. Åtte hadde korrekt bo-, men ikke kosthusholdning, mens én verken hadde bo- eller kosthusholdning korrekt.

At det store flertallet av intervjuerne ikke tok Hans med i kosthusholdningen, slik han skal være, er forståelig fordi han "i praksis" ikke bor hjemme. Ved å eliminere spørsmålet om felles kost i tilfeller som dette (der ingen nye er flyttet til familien), burde vi unngå feilkilden som ligger i denne typen feilvurderinger.

Tidsbruk: Intervjuet tok mellom 1 minutt og 32 sekunder og 28 minutter og 33 sekunder. Den sistnevnte tiden skyldtes at en intervjuer hadde gjort en feil, og måtte ringe opp igjen. Hvis vi holder denne "feiltiden" utenom i beregningen av gjennomsnittet, blir dette 6 minutter og 33 sekunder.

Solrun Hedebo (nå Edland):

Alle intervjuerne kom fram til riktig bo- og kosthusholdning, men det var byttet om i registreringen av familie-koder, dvs. at Magnus er registrert som IO og Solrun som ektefelle (det skulle vært omvendt). En av intervjuerne hadde ikke fått registrert Solruns navneskifte.

Tidsbruk: Intervjutiden varierte fra 1 minutt og 21 sekunder (på intervjueren som ikke fikk med navneskiftet) til 5 minutter og 54 sekunder. Gjennomsnittet var 2 minutter og 57 sekunder. Her var nok navneskiftet litt plundret for enkelte siden det var første gang dette ble gjort på denne måten.

³ Avtaledelen i Blaise er den delen av programmet der intervjueren kan oppdatere opplysninger om IO, f.eks. ved endring av adresse eller telefonnummer.

4.3.2. Generelle kommentarer fra de intervjuede

Som tidligere nevnt, hadde ikke intervjuerne fått noen spesifikk opplæring utover innholdet i instruksjonen før testen. Sannsynligvis er det en medvirkende årsak til at flere av intervjuerne ble opplevd som usikre og uten flyt i spørsmålene. Noen av intervjuerne hadde også problemer med familien der mannen (Harald Olsen) hadde flyttet ut. Mens enkelte taklet denne situasjonen bra, virket andre som om de trenger mer erfaring i å håndtere denne type vanskelig situasjon. De fleste intervjuerne spurte om IO var blitt informert om undersøkelsen og sa litt om hva denne dreide seg om. Dette opplevdes som en grei innledning til spørresekvensen.

Intervjuerne hadde flere ulike vrier, og spørreopplegget hørtes derfor ikke standardisert ut. Noen leste fra skjermen, noen leste i tillegg fra instruksjonen, mens noen hadde sin egen variant. Prosjektgruppa vil fremheve behovet for standardisering. Generelt skal ikke intervjueren instrueres om hvert ord som skal sies, men det er viktig at instruksjonen følges og at de ting det skal spørres om, behandles slik det er lagt opp til i programmet. Dette gjelder bl.a. hybelboere der spørsmålet om egen inngang og felles kost med verten ble uteglemt i flere tilfeller. Økt oppmerksomhet på standardisering kan naturlig skje gjennom opplæring av nye og videreutdanning av erfarne intervjuere.

5. Konsistenstest

Etter at "intervjuertesten" var gjennomført, arbeidet prosjektgruppen videre med spørresekvensen ut fra de kommentarer som var kommet inn, og de erfaringer som var gjort. Dette medførte bl.a. at spørsmålet om felles kost nå bare stilles når en eller flere nye personer er flyttet inn i husholdningen som beskrevet i kapittel 4.2. I tillegg ble det foretatt justeringer i de tilfeller der IO har endret adresse. Dette ble gjort f.eks. for at personer som har flyttet i forbindelse med en separasjon, skal slippe å oppgi grunnen til at hvert enkelt medlem av den "separerte familien" ikke lenger bor sammen med vedkommende. Tilsvarende har en lagt inn kontroller der hele resten av husstanden har flyttet fra IO, slik at en også her unngår å stille "ømtålige" spørsmål.

Dette betyr i praksis at dersom intervjuobjektets ektefelle er blant dem som ikke lenger bor sammen med IO, eller at IO er flyttet sammen med kun en av sine foreldre, "godtar" vi at den/de har flyttet, og spør ikke etter grunner. Dette kan føre til feil i de tilfeller der f.eks. en ektefelle bare bor hjemmefra pga. studier og dermed likevel skal regnes med i sin opprinnelige husholdning. Vi har søkt å eliminere denne feilen ved å legge inn i opplysningene til intervjueren at ektefeller som bor borte pga. studier, skal tas med i husholdningen. Vi regner dessuten med at de fleste intervjuobjekter som har borteboende ektefelle pga. studier, vil si dette i intervjuet, og ikke formidle at ektefellen "ikke bor her lenger". Prosjektgruppen tror feilen ved å kutte ut videre spørsmål blir liten, og prioriterer å ta denne feilrisikoen framfor å utsette personer i en vanskelig livssituasjon for ømtålige spørsmål som øker risikoen for frafall.

Dersom en skulle gardere seg mot alle mulige feil i spørresekvensen, ville både programmeringen og bruken av programmet bli svært komplisert. Vi har derfor prioritert å gjøre noe med de viktigste problemene når det gjelder å få identifisert husholdningene, og de feilrisiki som ikke er ivaretatt, regner vi å ha minimal innflytelse på sammensetningen av husholdningstyper på landsnivå i utvalgsundersøkelser.

En prinsippskisse av spørresekvensen (flytskjema) er vist i vedlegg 1. I vedlegg 2 har vi tatt med eksempler på hvordan denne spørresekvensen tar seg ut i Blaise for to av "rollene" beskrevet i kapittel 4.1. Instruks til intervjuere, samt IO-brev, er tatt med i vedlegg 4.

5.1. Gjennomføring av konsistenstesten

Til konsistenstesten ble det trukket et storutvalg på 1150 personer som ble forsøkt intervjuet. Etter intervjurunde 1, ble det fra netto-storutvalget (de som svarte) trukket et mindre konsistensutvalg på 179 personer. Konsistensutvalget ble reintervjuet (runde 2) ved at en annen voksen person i husholdningen ble intervjuet en viss tid etter at den første voksne i husholdningen var intervjuet. Nøkkeltallene for utvalgene er beskrevet i tabell 1.

Tabell 1. Nøkkeltall for husholdningstestundersøkelsen

	Trukket Antall	Brutto Antall	Frafall Antall	Netto Antall	Svarandel Prosent
Runde 1 (storutvalg)	1150	977	222	755	77,3
Runde 2 (konsistensutvalg)	179	179	15	164	91,6

IO ble trukket fra fire ulike grupper/strata for å sikre at vi fikk testet en del av "problemtilfellene". Tabell 2 viser de ulike strataene, og under "årsak" vises de ulike "problemtilfellene" vi ventet å finne i hvert stratum. Stratum 3 ble valgt for å ha et stratum uten antatte "plasseringsproblemer".

Tabell 2. Stratum og årsak til valg av gruppering

Stratum	Årsak
1. Par (dvs. gifte) med barn i alderen 18-24 år	Studenter, vernepliktige og hybelboere
2. Enpersonsfamilier i alderen 18 -29 år	Samboere, personer i kollektiv og hybelboere
3. Par (vds. gifte) med barn under 18 år	Familier uten antatte "plasseringsproblemer"
4. Ektepar eldre enn 80 år	Institusjonsboere

5.1.1. Utvalgsplan

Fra BEBAS ble det først enkelt tilfeldig trukket et stort superutvalg bestående av 30 214 personer⁴. Av dette superutvalget, utgjør de fire strataene 8023 personer. Deretter trakk man fra de fire strataene⁵ i superutvalget et storutvalg på 1150 personer, hvorav 173 personer ble fjernet pga. høy alder, dødsfall og andre årsaker som gjorde intervju umulig (disse 173 utgjør *avgangen*). De 1150 ble trukket ved tilnærmet stratifisert enkel tilfeldig trekking⁶ der strataene er som nevnt ovenfor. Strataene 1 og 2 ble bevisst overrepresentert i utvalget siden disse strataene var spesielt interessante. Tabell 3 viser antallet husholdninger etter utvalgskriteriene våre.

⁴ Superutvalget er godt representativt for populasjonen i de fleste sammenhenger pga. den store størrelsen

⁵ At utvalgene ble trukket stratifisert, betyr at vi trekker separat fra hvert av strataene.

⁶ Det var egentlig stratifisert systematisk trekking, men dette ble gjort på en slik måte at det er tilnærmet enkelt tilfeldig. Enkel tilfeldig trekking er den samme typen trekking som lotto-trekningen, eller *trekking av lodd fra en hatt*

Tabell 3. Super- og storutvalg fordelt på de fire strataene/gruppene. Antall og prosent

	Superutvalg		Storutvalg trukket		Brutto-storutvalg		Netto-storutvalg		Svarandel storutvalg Prosent
	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	Antall	Prosent	
I alt	8023	100,0	1150	100,0	977	100,0	755	100,0	77,3
Par med barn 18-24 år	2190	27,3	300	26,1	273	27,9	253	33,5	92,7
Enpersonfamilier 18-29 år	1736	21,6	680	59,1	548	56,1	372	49,3	67,9
Par med barn under 18 år	3924	48,9	70	6,1	65	6,7	59	7,8	90,8
Ektepar eldre enn 80 år	173	2,2	100	8,7	91	9,3	71	9,4	78,0

Alle i bruttoutvalget ble forsøkt intervjuet, og vi kaller dette intervjuet for runde 1 og IO-ene for IO1. Deretter ble konsistensutvalget trukket, og i dette utvalget ble person nr 2 i husholdningen forsøkt intervjuet. Vi kaller denne siste intervjurunden for runde 2 og IO-ene for IO2.

Ettersom konsistenstesten består i å sammenlikne hva de to IO-ene i hver husholdning har svart, var alle husholdningene der ett av IO-ene nektet å svare, frafallshusholdninger. For å redusere frafallet, ble konsistensutvalget trukket blant netto-storutvalget, dvs. blant de 755 husholdninger der man allerede hadde fått svar (fra IO1) i runde 1.

Konsistensutvalget ble trukket på samme måte (tilnærmet stratifisert enkelt tilfeldig) som storutvalget, men ble altså trukket fra netto-storutvalget. Dessuten fjernet vi stratum 4, i tillegg til en del av stratum 2. Stratum 2 ble delt i følgende deler:

- Stratum 2a) husholdninger hvor IO1 har oppgitt å bo sammen med en annen voksen person som ikke er registrert i BEBAS
- Stratum 2b) de andre fra stratum 2 .

Konsistensutvalget ble trukket fra stratum 1, 2a og 3. Tabell 4 viser blant annet at i de husholdningene der vi fikk svar i 1. runde, var det 8,4 prosent frafall når man spurte en annen person i husholdningen i runde 2.

Tabell 4. Konsistensutvalg fordelt etter de tre strataene/gruppene. Antall og prosent

	Brutto konsistens-utvalg		Netto-konsistens-utvalg		Svarandel ⁷ konsistens-utvalg Prosent
	Antall	Prosent	Antall	Prosent	
I alt	179	100,0	164	100,0	92
Par med barn 18-24 år (stratum 1)	94	52,5	86	52,4	92
Enpersonfamilier 18-29 år som viser seg å være flere voksne (stratum 2a)	61	34,0	56	34,1	92
Par med barn under 18 år (stratum 3)	24	13,4	22	13,4	92

⁷ Som det går fram i teksten, er frafallet i konsistenstesten lik det ekstrafrafallet vi får ved at vi intervjuer person nr 2 i en husholdning.

5.1.3. Innsamlingsmetode

Undersøkelsen ble gjennomført ved edb-assistert intervjuing (CAI). En viktig fordel med denne innsamlingsmetoden er at alle hopp i spørreskjema, tildeling av spørsmål og søk i databasen med registreringsinformasjon programmeres i forkant. Dermed reduseres muligheten for at det stilles feil spørsmål til det aktuelle IO. Tildelingen av spørsmål vil på denne måten skje interaktivt ved at ulike svar fører IO ulike veier i skjemaet. En fordel med denne måten å intervju på, er at svarene som registreres inn direkte, blir kontrollert i forhold til gyldige responser på de ulike spørsmålene (se flytskjema i vedlegg 1).

Videre gir CAI muligheter for at ordlyden i spørsmålene tilpasses IOs situasjon eller svar på foregående spørsmål.

Tabell 5 viser datoer for utsendelse av informasjonsbrev og start- og sluttidspunkt for de to rundene av konsistenstudersøkelsen.

Tabell 5. Vesentlige tidspunkt for gjennomføringen av konsistenstesten

	Start	Slutt
Utsending av IO-brev	uke 31	
Runde 1	11.aug	24.aug ⁸
Runde 2	31.aug	11.sep

Informasjonsbrev til de uttrukne personene ble sendt ut i uke 31. 24. august gjennomførte vi en kontrollert avslutning av datafangsten. På avslutningstidspunktet ble status i forhold til de fire undergruppene i utvalget kontrollert (se tabell 3). Fra nettutvalget for runde 1 ble det valgt ut 216 husholdninger med minst en annen voksen person i tillegg til IO1. Delutvalget med ektepar eldre enn 80 år (37 husholdninger) ble holdt utenfor slik at utvalget i trinn 2 til slutt besto av 179 husholdninger (se tabell 4). Den 31. august ble de første husholdningene reintervjuet. Til sammen ble det reintervjuet 164 husholdninger i løpet av uke 36-37.

5.2. Resultater fra konsistenstesten.

5.2.1. Intervjuer/IO-reaksjoner

Det var altoverveiende positive reaksjoner på spørresekvensen både fra intervjuere og IO. Sekvensen virket enkel å bruke selv uten spesifikk opplæring på forhånd, og vi fikk også noen tilbakemeldinger om at dette gikk fort og greit. Noen syntes det var vanskelig å ringe opp og spørre bare om husholdningen, da det virket påtrengende. Men dette er for så vidt ikke et problem knyttet spesielt til denne spørresekvensen, men til det generelt problematiske i å spørre folk om opplysninger som noen oppfatter som sensitive. Eldre var generelt mer reserverte enn yngre. Det kom også flere tilbakemeldinger om at det kunne være vanskelig å få fatt i fødselsdato, spesielt for leieboere. Noen intervjuere ga i tillegg nyttige tilbakemeldinger knyttet til tekniske feil, bl.a. var det ikke mulig å fjerne mer enn en person fra lista over familiemedlemmer. Disse problemene ble til dels rettet opp underveis. Likevel er det behov for å se nærmere på dette i videreutviklingen av husholdningssekvensen i Blaise-programmet.

⁸ Intervjuerne hadde gjort avtaler med IO etter 24. august. Avtalene ble holdt, selv om intervjuene ikke ble benyttet til reintervju.

5.2.2. Tidsbruk

Det viste seg at gjennomsnittlig telefontid i første intervjurunde var **167 sekunder eller 2 minutter og 47 sekunder**. Standardavviket er 314 sekunder eller 5 minutter og 14 sekunder. Gjennomsnittet blir sannsynligvis dradd opp av noen feilregistreringer, vi har flere intervjuer som er registrert å ta i overkant av en halvtime. Det er lite sannsynlig at den reelle telefonkontakten har vært så langvarig. Det korteste telefonintervjuet er registrert å vare 7 sekunder, det lengste 1 time 46 minutter og 25 sekunder. Selv om vi altså regner med at det er noen feilregistreringer som inngår i beregningene, er det så mange observasjoner at vi likevel anser det beregnede gjennomsnitt for å gi et godt bilde av tidsbruken. Medianverdien for tidsbruken er 100 sekunder (1 minutt og 40 sekunder), dvs. at halvparten av intervjuene har vart kortere enn dette, mens 75 prosent av intervjuene har vart kortere enn 176 sekunder (2 minutter og 56 sekunder).

I andre intervjurunde er gjennomsnittlig intervjutid **160 sekunder (2 minutter og 40 sekunder)**, mens standardavviket er 176 sekunder (2 minutter og 56 sekunder). Vi ser at spredningen her er betraktelig mindre enn i intervjurunde 1. Vi har ikke de veldig høye (antatte feil)verdiene for varighet som vi hadde i første runde. I runde 2 er laveste registrerte intervjutid 11 sekunder, mens høyeste er 1072 sekunder (17 minutter og 52 sekunder). Medianverdien i runde 2 ligger 17 sekunder høyere enn for runde 1, dvs. at 50 prosent av intervjuene har tatt mindre enn 1 minutt og 57 sekunder, mens 75 prosent av intervjuene har tatt mindre enn 3 minutter.

Prosjektgruppa synes tidsbruken for gjennomføring av husholdningsintervjuet virker lovende. En gjennomsnittlig tid i underkant av 3 minutter er bra, særlig i betraktning av at vi her har trukket utvalget for å få en overrepresentasjon av "problemtilfeller". Det er rimelig å anta at en i et mer tilfeldig utvalg vil ha færre "problemtilfeller" og dermed lavere gjennomsnittlig intervjutid.

Tabell 6. Fordelingen av intervjuenes varighet

	Min	10%- kvantil	Nedre kvartil	Median	Øvre kvartil	90%- kvantil	Maks	Varia- sjons- bredde	Kvar- tildiff- eranse	Stan- dardav- vik
1. runde										
Sekunder:	7	27	56	100	176	317	6 385	6 378	149	314
Minutter:	0:07	0:27	0:56	1:40	2:56	5:17	1:46:25	1:46:18	2:29	5:14
2. runde										
Sekunder:	11	31	61,5	117,5	180	294	1 072	1 061	118,5	176
Minutter:	0:11	0:31	0:62	1:58	3:00	4:54	17:52	17:41	1:59	2:56

Vi har gjort en grov sammenlikning med tidsbruken i 2. kvartal av Arbeidskraftundersøkelsen (AKU). I AKU har en ikke delt husholdningene inn i spesielle grupper slik vi har gjort i vår undersøkelse (bortsett fra at deltakerne er i alderen 16-74 år). Videre representerer AKU-utvalget gjennomsnittsbefolkningen og vil dermed bestå av færre "problemtilfeller" enn vår prøveundersøkelse. En burde ut fra dette forvente at AKU-sekvensen i snitt ville ta noe mindre tid. Hvis vi sammenlikner gjennomsnittstiden for AKU-intervju i 2. og 3. kvartal (med og uten husholdningsspørsmål), finner vi at forskjellen er 3 minutter. Denne mertiden skyldes imidlertid ikke bare husholdningssekvensen, men en lang rekke tilleggsspørsmål som er med i AKU i 2.kvartal hvert år. Antallet tilleggsspørsmål varierer sterkt for ulike grupper av IO, avhengig av deres arbeidsmarkedstilknytning og hvilke svar som avgis i de ulike sekvensene. Det er ikke mulig i dagens AKU-program å anslå hvor lang tid som brukes på disse tilleggsspørsmålene separat. Det finnes ingen lett tilgjengelig oversikt over de ulike typer "IO-situasjoner", og vi kan dermed ikke gi noe anslag over ren "husholdningstid".

Ut fra det vi har av tidsmålinger og erfaringer fra gjennomføringen av testen, er imidlertid vår konklusjon at en ny og mer standardisert spørresekvens neppe vil gi øket tidsbruk og dermed kostnader i de typer av undersøkelser som skal identifisere husholdningsstørrelse. Dersom en skulle ønske å belegge

denne konklusjonen med mer nøyaktige tall, må det gjøres nye undersøkelser som spesielt vurderer tiden det i snitt tar å stille de ulike tillegsspørsmålene i AKU.

5.2.3. Konsistens

Vi vil se på tre typer konsistens, og en husholdning kan være konsistent ifølge alle tre, to, en eller ingen av disse typene. Den første og mest sentrale er konsistens i husholdningssammensetning, og med dette vil vi mene hvorvidt begge IO fra samme husholdning har oppgitt samme husholdningsstørrelse.⁹ Den andre typen konsistens er konsistens i samboerrelasjoner i betydningen hvorvidt det er enighet om det er samboere i husholdningen eller ikke. Den siste typen konsistens er konsistens i studentopplysninger, og med dette mener vi i hvilken grad begge IO har fjernet borteboende studenter fra husholdningen.

Vi er ikke i stand til å finne et samlet anslag for inkonsistens i den populasjonen vi studerer (stratum 1, 2a og 3), noe vi skal gjøre rede for i det følgende. De tre strataene (1, 2a og 3) som vi trekker konsistensutvalget fra, utgjør en del av populasjonen: alle husholdninger i Norge som *enten er (gifte) par med barn i alderen 18-24 år, som er registrert som enpersonhusholdninger, men i virkeligheten er minst to voksne personer som bor sammen, eller som er (gifte) par med barn under 18 år*. Denne delen av populasjonen, vår *interessepopulasjon*, er det vi kunne ønske å si noe om konsistensen til dersom vi intervjuet alle disse.

For å si noe om interessepopulasjonen, kan vi ikke bare finne andel inkonsistente i utvalget. Dette skyldes at utvalget vårt ikke er representativt for interessepopulasjonen vår, vi har bevisst overrepresentert enkelte strata. Dette innebærer at en person i et overrepresentert stratum, representerer færre personer i interessepopulasjonen enn en person fra et underrepresentert stratum.

Konsistensandelen bør anslås på følgende måte (ettersom vi innenfor hvert stratum har trukket tilfeldig)

$$\begin{aligned} \text{Anslått konsistensandel} &= \{ \text{Relativ størrelse av stratum 1} \} \times \{ \text{konsistensandel i stratum 1} \} \\ &+ \{ \text{Relativ størrelse av stratum 2a} \} \times \{ \text{konsistensandel i stratum 2a} \} \\ &+ \{ \text{Relativ størrelse av stratum 3} \} \times \{ \text{konsistensandel i stratum 3} \} \end{aligned}$$

Matematisk med symbolene N for interessepopulasjonsstørrelse, N_h for stratumstørrelsen knyttet til delutvalg h i interessepopulasjonen, \hat{p}_h for observert konsistensandel i stratum h og \hat{p} for anslått konsistensandel, får vi

$$\begin{aligned} \hat{p} &= \sum_{\text{alle } h} \frac{N_h}{N} \hat{p}_h \\ &= \frac{N_1}{N} \cdot \hat{p}_1 + \frac{N_{2a}}{N} \cdot \hat{p}_2 + \frac{N_3}{N} \cdot \hat{p}_3 \end{aligned}$$

Vi kjenner ikke N_h , men dersom vi hadde kjent alle stratumstørrelsene for superutvalget, ville vi fått et godt anslag. Denne størrelsen har vi ikke for stratum 2a og således kan vi ikke lage et felles anslag for andelen inkonsistente. Dersom vi betrakter hvert stratum for seg, har vi imidlertid enkelt tilfeldig utvalg slik at den observerte andelen inkonsistente er lik vårt anslag for andel inkonsistente for dette stratomet i populasjonen.

⁹ Dette viser seg å være omtrent det samme som at "husholdningen består av de samme personer". Det er en del uoverensstemmelser mellom IO-enes lister over fødselsdatoer, men dette skyldes nesten alltid feil i dag, måned eller år, men sjelden feil i flere enn en av disse samtidig.

Vi skal i det følgende derfor se på inkonsistens i hvert stratum separat. Inkonsistens av type 2 er kun relevant for stratum 2 ettersom det kun er her vi har samboere, mens for inkonsistens av type 3 er det kun relevant å se på stratum 1 ettersom det kun er her det vil være mulighet for at registeret ikke har fått med seg at studenter har flyttet.

Av de hhv 86, 56 og 22 husholdningene som ble intervjuet to ganger fra hhv stratum 1, 2 og 3, viste oppsummeringen i CAI-systemet at de tilsvarende antall inkonsistente i husholdningsstørrelse var 19, 13 og 0. Med andre ord var det hhv 22 prosent, 23 prosent og 0 prosent inkonsistente i husholdningsstørrelse. Nærmere undersøkelser av utskriftene viste at i 3 av disse tilfellene (alle samboere) hadde begge IO svart det samme, men programmet hadde av en eller annen grunn registrert noe annet i sin oppsummering. (I det ene tilfellet var f.eks. samme barn registrert to ganger av programmet). Dermed er bare 29 av de 32 registrerte inkonsistensene reelle inkonsistenser. Imidlertid fant vi 3 tilfeller av husholdninger som var registrert med samme husholdningsstørrelse i oppsummeringen, men der dette skyldes en feil i programmet. Disse er alle 3 samboerhusholdninger der et IO har oppgitt å ha en samboer, mens denne "samboeren" oppgir ikke å ha noen samboer. Grunnen til at de likevel er kommet ut med samme antall i husholdningen er at "ikke-samboeren" er blitt regnet med to ganger i sin egen husholdning, eller at et barn er blitt regnet med to ganger. Dette fører til at vi til slutt likevel ender opp med 32 inkonsistente husholdninger (hvorav 13 fortsatt fra stratum 2a). Dette betyr at 32, eller 20 prosent, av de undersøkte husholdningene har avgitt inkonsistente svar om størrelsen på husholdningen.

Detaljstudier viste at 19 av de 32 feilene i husholdningsstørrelse skyldes foreldre som ikke var enige om hvorvidt barn hadde flyttet hjemmefra eller ikke, mens 12 av tilfellene skyldtes samboere som ikke var enige om de var samboere eller ikke (IO 1 sier at han/hun er samboer med IO 2, IO 2 sier ikke at han/hun bor sammen med IO1). En feil skyldtes en som oppga at han delte bolig med annen ikke-slektning, mens IO 2 sa han bodde alene (tilhører stratum 2a, men ingen av de to oppfattet seg som samboere i betydning par).

Vi fant også noen tilfeller av feilklassifisering, f.eks en samboer som var blitt registrert som eget barn.

De identifiserte feilene er av ulik karakter, og det vil derfor være ulike muligheter når det gjelder å redusere dem. Vi anser det som vanskelig å gjøre noe med samboerfeilene. Det er lite sannsynlig at endringer i måten å spørre på vil påvirke ukklarheten. Feilen bunner trolig i følelsesmessige og kanskje økonomiske forhold som det ligger utenfor SSBs rammer å gjøre noe med.

Når det gjelder personer som bor hjemmefra pga. av studier, eller fordi de er innlagt på institusjon, er spørresekvensen lagt opp slik at intervjueren skal presisere overfor IO at disse personene ikke skal regnes som bosatt i opprinnelig husholdning. Vi vet ikke om dette er blitt gjort i alle feiltilfellene, men en skulle tro at denne feilmuligheten var mindre når disse forholdene ble presisert. Erfaringene fra rollespillet viste at intervjuerne i ulik grad holdt seg til intervjuprogrammet og instruksjonen, og i en del tilfeller hadde en mer personlig vri. En forklaring på "utflyttingsfeilene" kan være at intervjueren har utelatt den omtalte presiseringen. Vi vet som sagt ikke om det er dette som har skjedd her. Resultatet gir i alle tilfeller grunn til å innskjerpe at presisering SKAL gis når spørresekvensen benyttes.

Gjennomgangen av de inkonsistente tilfellene viser at det er to av intervjuerne som står for en tredjedel av feilene. Dette kan kanskje tyde på at det kan være noe å tjene på opplæring, og som tidligere nevnt, presisering av at instruksjonene i programmet skal følges.

5.2.4. Andel av student- og samboerfeil.

Undersøkelsen har bekreftet mistanken om at studenter og samboere er de mest problematiske gruppene når det gjelder å etablere korrekt husholdningsstørrelse. Vi har derfor sett på hvor stor del disse feilene utgjør av det totale antall intervjuede innen hver gruppe. For par med barn i alderen 18-24 år (stratum 1) var det 12 feil som skyldtes at foreldrene hadde ulike oppfatninger av om et "studentbarn" bodde hjemme eller ikke. I 6 tilfeller skyldtes uoverensstemmelsen i husholdningsstørrelse barn som

hadde flyttet av andre årsaker (i et av disse tilfellene var årsak ikke oppgitt, vi fant det da rimelig å inkludere denne under "andre"). I et tilfelle skyldtes inkonsistensen uenighet om hvorvidt et barn bodde hjemme eller på institusjon. Totalt oppgav 32 par å ha studerende barn, og 12 av disse, eller 38 prosent, ga inkonsistente svar. Denne betydelige feilprosenten understreker vårt poeng fra forrige avsnitt om hvor viktig det er at intervjueren sier fra om at barn som bor hjemmefra pga. studier, ikke skal regnes med.

Det var 53 husholdninger der minst en av IOene oppga å ha en samboerrelasjon til en annen i husholdningen. Av disse kom 13 ut med ulik husholdningsstørrelse fordi "samboerne" ikke var enige om de bodde sammen eller ikke (selv om oppsummeringen i CAI-systemet, som tidligere nevnt, mistet 3 av dem pga. andre feil i programmet). I to tilfeller var samboerne uenige om de var samboere eller ektefeller. Det er selvfølgelig en liten mulighet for at paret har giftet seg mellom de to intervjuene, men vi har i alle tilfeller ikke regnet disse som inkonsistensfeil da begge parter var enige om at de var et par, og bodde sammen. Vi har imidlertid regnet to personer som var uenige om de var et par eller ikke (IO1 oppga IO2 som samboer, IO2 oppga IO1 som annen ikke-slektning) som inkonsistensfeil. Dette betyr at 13 av 53 tilfeller, eller 25 prosent av samboerne i undersøkelsen, ikke er enige om de er samboere eller ikke. Dette er en betydelig feilkilde, men som tidligere nevnt er dette en feilgruppe det vil være vanskelig å gjøre noe med via spørresekvensen. Dette har med mellommenneskelige og kanskje økonomiske forhold å gjøre.

5.2.4. Trekkingsusikkerhet og frafallskjevhet

Vi vil få usikkerhet i resultatene pga. at de ikke bygger på alle individer i vår interessepopulasjon, men kun et utvalg. Dersom vi trakk et utvalg mange ganger, ville vi få forskjellige resultater hver gang, og det er denne mekanismen som kalles usikkerhet. Antall husholdninger som ligger bak hvert tall ovenfor er lavt, f.eks. betrakter vi kun et delutvalg på 86 husholdninger når vi skal finne et anslag for konsistens i husholdningsstørrelse i stratum 1. Dette gjør anslaget på konsistensandel relativt usikkert. Vi observerer at 19 av de 86 husholdningene er inkonsistente i husholdningsstørrelse, og det er rimelig å betrakte antall med inkonsistens som en binomisk¹⁰ variabel med parametre n og p , der vi her har $n = 86$, og p er andelen inkonsistenser i populasjonen som de 86 er trukket fra (stratum 1). Vi vet ikke om vårt anslag $\hat{p} = 19/86 = 22,1\%$ for p er riktig, for dette anslaget vil være avhengig av hvilke 86 husholdninger fra populasjonen som tilfeldigvis trekkes. Med vår binomiske antakelse har vi imidlertid, dersom både $n \cdot p$ og $n \cdot (1 - p)$ er større enn 5, at med omtrent 95% sannsynlighet vil intervallet

$$\hat{p} \pm 1,96 \cdot \sqrt{\frac{\hat{p}(1 - \hat{p})}{n}}$$

dekke den sanne p i populasjonen (dette intervallet er i vår situasjon et 95% *konfidensintervall*). For stratum 1 setter vi inn $\hat{p} = 22,1\%$ og $n = 86$, og får intervallet 13,3% – 30,9%. Tilsvarende intervaller kan beregnes for stratum 2 (med n lik 56) og for samboerinkonsistens og studentinkonsistens (der med n lik hhv. 53 og 32), og tabell 7 gir resultatet.

For stratum 3 er $n \cdot p$ antakelig mye lavere enn 5 slik at intervallet ikke kan benyttes (som vi ser er $n \cdot \hat{p} = 0$). Det kan imidlertid vises at man kan konstruere et 95% konfidensintervall som i vårt tilfelle for stratum 3 er 0,1%-15,4%.¹¹

¹⁰ Antakelsene vi må gjøre er at hvorvidt en husholdning har inkonsistens i størrelse, betraktes som uavhengig av hva resultatet blir i de andre husholdningene, og sannsynligheten for inkonsistens er den samme for alle husholdningene vi ser på.

¹¹ Intervallets nedre grense er verdien p_0 som gjør at $P(\hat{p} = 0 | p = p_0) = 0,975$, mens øvre grense er den verdien p_1 som gjør at $P(\hat{p} = 0 | p = p_1) = 0,025$. Metoden er beskrevet i f.eks. Erling Sverdrups bok *Lov og tilfeldighet I* (1964), s. 248ff, og Jan Bjørnstad har laget en versjon som i motsetning til Sverdrups versjon behandler det spesielle tilfellet vårt der $\hat{p} = 0$.

Tabell 7. Andel inkonsistente husholdninger og 95% konfidensintervall, etter type inkonsistens.

Type inkonsistens	Antall inkonsistente	Antall i delutvalget i (del av) stratum	Andel inkonsistente (prosent)	95% konfidensintervall
Husholdningsstørrelse i stratum 1	19	86	22,1	13,3 - 30,9
Husholdningsstørrelse i stratum 2a	13	56	23,2	12,2 - 34,3
Husholdningsstørrelse i stratum 3	0	22	0,0	0,1 - 15,4
Samboeropplysninger (del av stratum 2)	13	53	24,5	12,9 - 36,1
Studentopplysninger (del av stratum 1)	12	32	37,5	20,7 - 54,3

Usikkerheten innebærer at representativiteten i utvalget varierer fra utvalg til utvalg, og er således en tilfeldig feil. I tillegg kan vi ha systematisk feil, altså skjevhet. Dette kan skje enten ved at trekke-metoden innfører skjevhet, eller at frafallet skaper skjevhet. Det førstnevnte unngås her gjennom trekke-metoden, mens det sistnevnte ikke kan kontrolleres. Dersom frafallet innenfor et stratum medfører at noen typer husholdninger i dette stratumet blir over- eller underrepresentert, er utvalget systematisk ikke-representativt (skjevt) når det gjelder husholdningstyper. Dette trenger imidlertid ikke å bety at vi har skjevhet mht. andel inkonsistente; det enkleste tilfellet er dersom alle husholdningstypene i stratumet har samme andel inkonsistente, for da vil samlet andel inkonsistente i stratumet bli det samme uansett hvor skjevt utvalget er mht husholdningstyper. Utvalget kan altså samtidig være skjevt mht. en variabel og ikke-skjevt mht. en annen variabel.

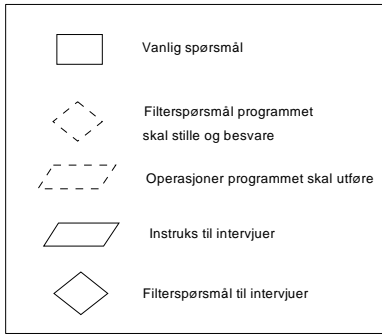
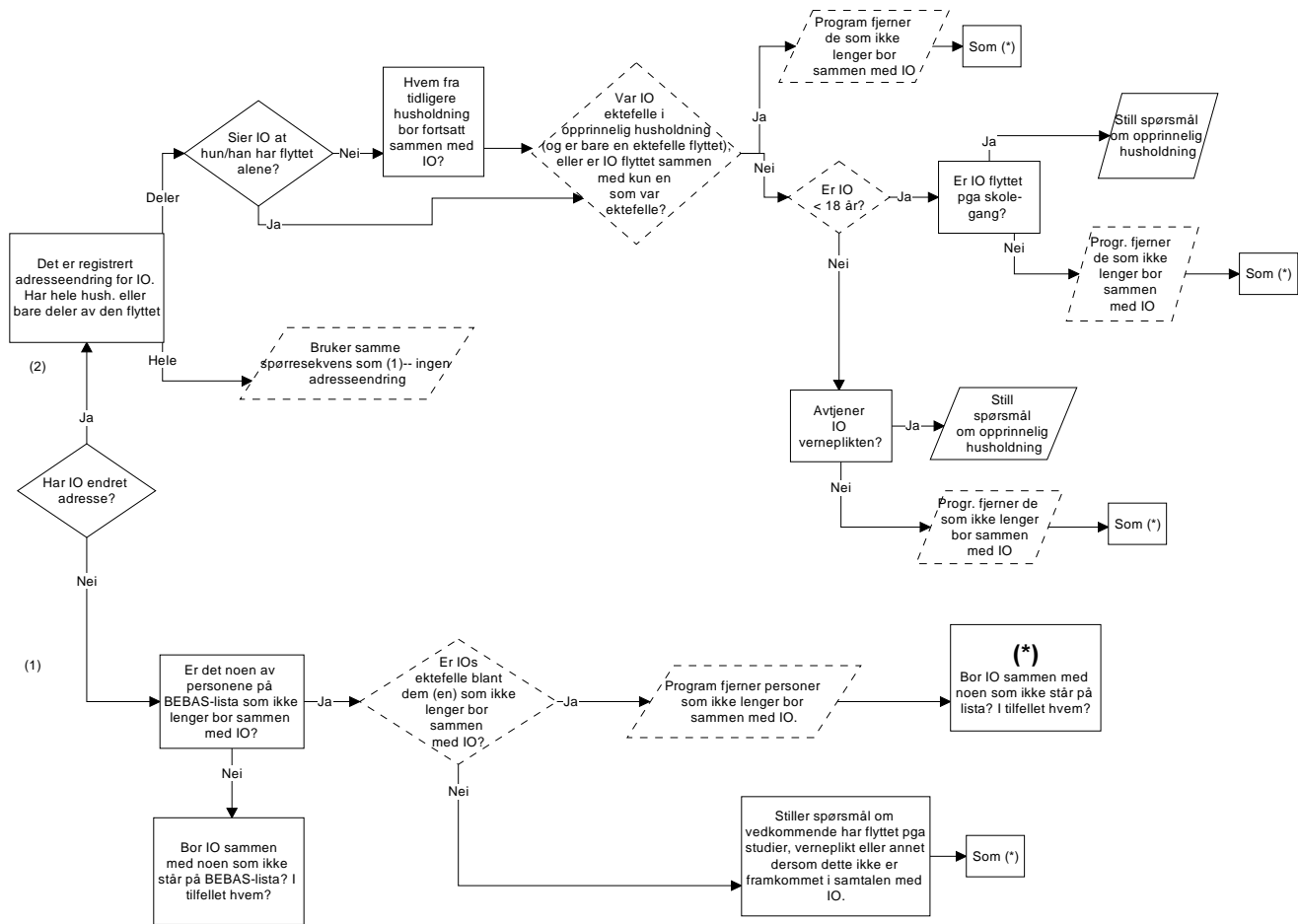
I vår konsistenstest undersøker vi hvordan spørresekvensen fungerer i SSBs utvalgsundersøkelser, dvs. hvordan den fungerer blant de som svarer på utvalgsundersøkelser. Frafall er derfor kun et problem i konsistenstesten dersom frafallet her er annerledes enn i andre utvalgsundersøkelser, og i såfall på en slik måte at det skaper skjevhet i forhold til hva som er vanlig andel inkonsistente i utvalgsundersøkelser. Vi har ikke grunn til å tro at vi i særlig grad har slik skjevhet.

6. Konklusjon

Det synes så langt som om den nye spørresekvensen for husholdninger fungerer bra. Tilbakemeldingene fra intervjuerne var overveiende positive, og tidsbruksmessig kommer sekvensen også godt ut. Av husholdninger som avga inkonsistente svar, burde det gjennom innskjerping av instruksjoner og opplæring av intervjuere, være mulig å gjøre noe med en større del av dem som skyldes feil plassering av utflyttede barn og institusjonsbeboere. Samboerfeilen antas å ha opphav i mer sensitive forhold, og anses som vanskelig å gjøre noe med via endrede spørreopplegg.

Det gjenstår ennå en del arbeid og feilretting på Blaiseprogrammet som inneholder spørresekvensen. Dette gjelder både å effektivisere programmet og rette opp feil som ble avdekket gjennom intervjuundersøkelsen. Ferdigstilling av dette arbeidet er planlagt i forbindelse med folke- og boligtellings kvalitetsundersøkelse. Som en del av denne kvalitetsundersøkelsen vil AKU også gjennomføres i 4. kvartal i 2001, og den nye spørresekvensen vil testes ut i forbindelse med dette.

Vedlegg 1 Flytskjema for spørresekvens

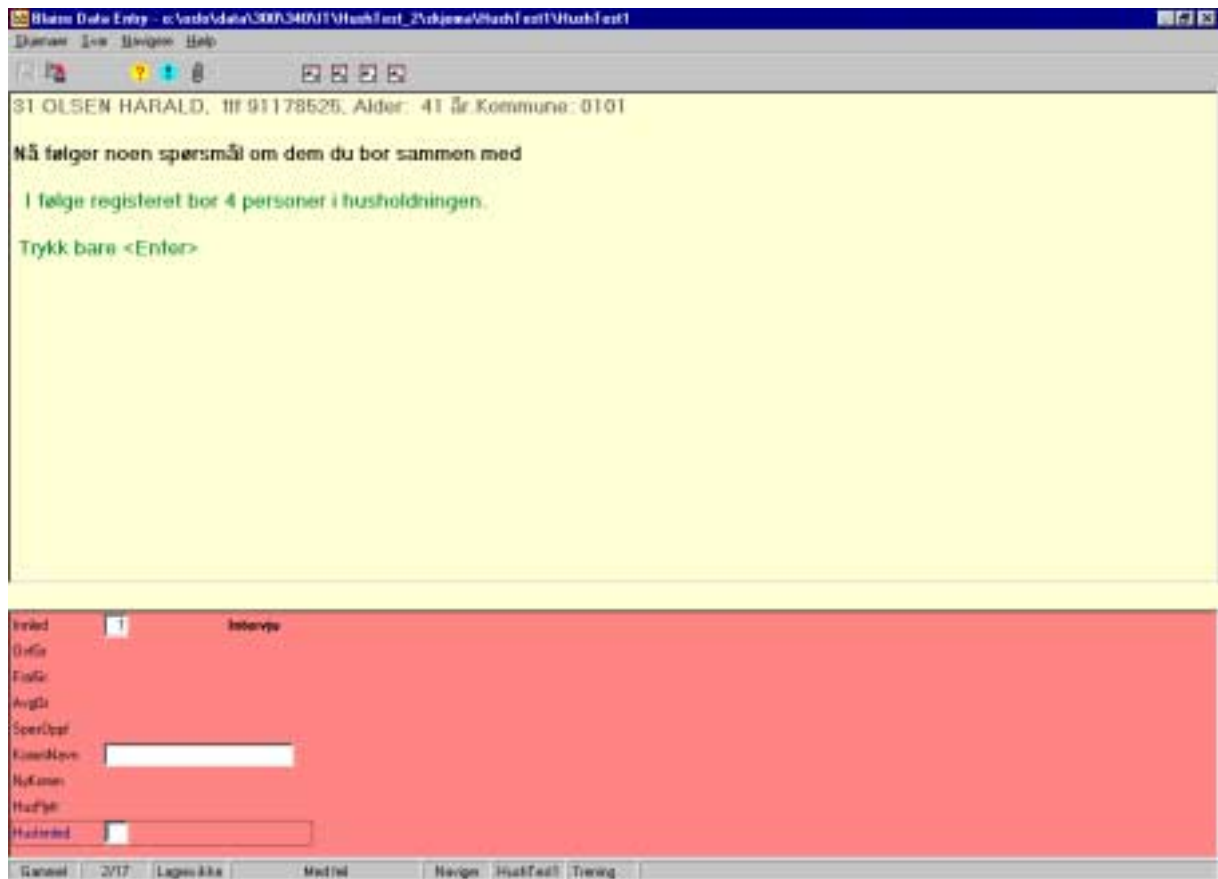

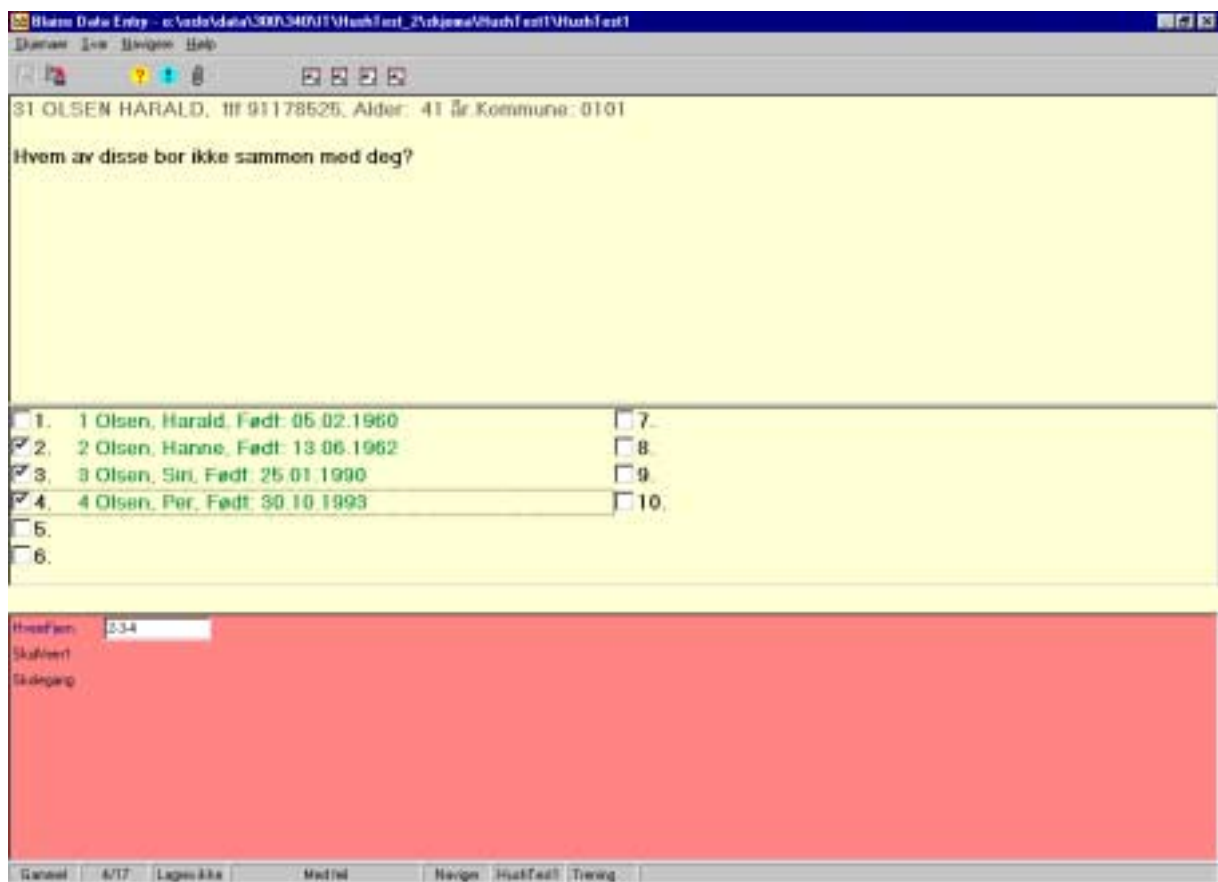
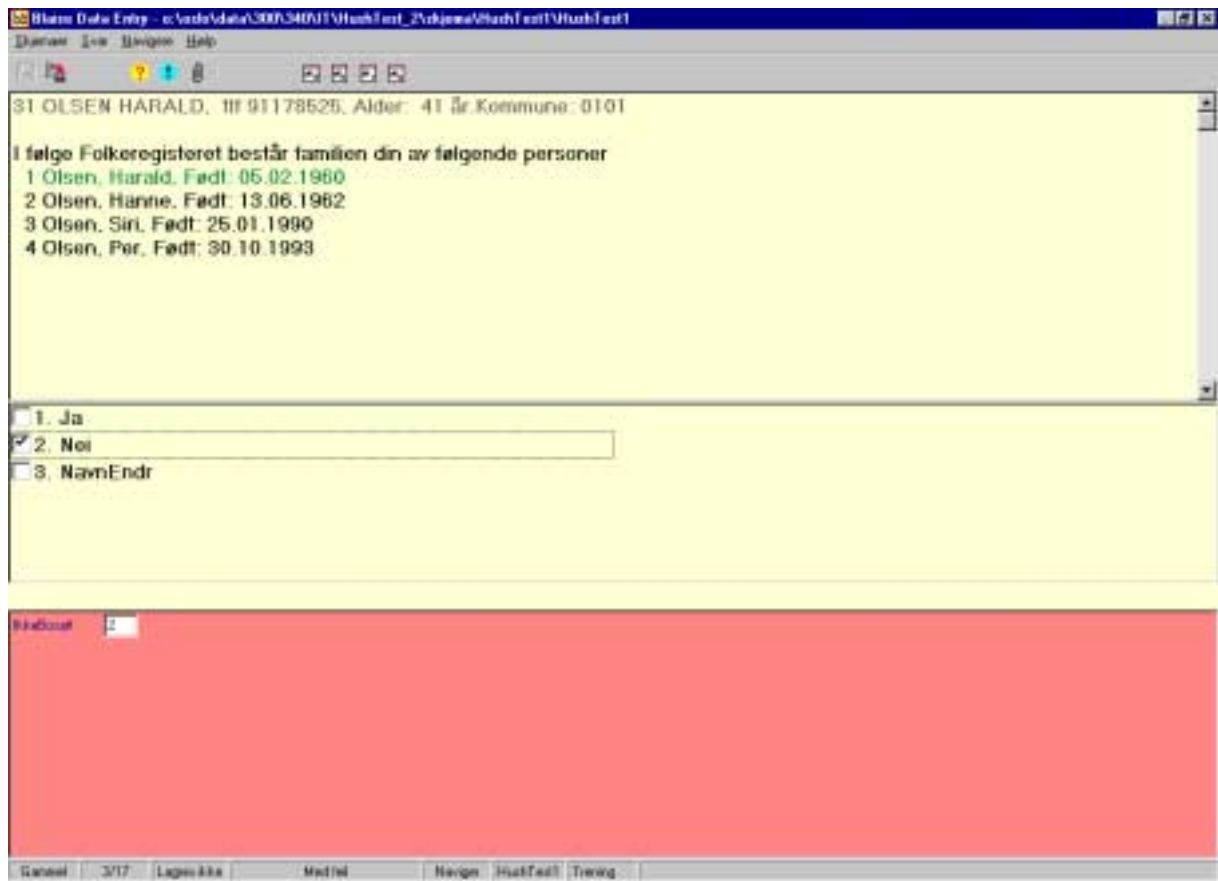
Spørsmål om felles kost skal bare stilles i tilfeller der noen er blitt lagt til husholdningen, og der denne personen ikke er ektefelle/samboer eller et barn.

Vedlegg 2 Blaise-utskrifter av spørresekvens

I Blaiseprogrammet brukes en fargekode (svart, grønn og rosa) som dessverre ikke kommer fram i trykken. Utsagn med svart skrift leses opp av intervjueren (spørsmål til IO), utsagn med rosa skrift er spørsmål stilt til intervjueren (vurderinger vedkommende skal gjøre) og utsagn med grønn skrift er kommentarer/instruksjoner/informasjon til intervjueren. I de følgende skjermbilder er svart skrift det som framstår med fete typer, mens "grønne utsagn" er de nest feteste typene (det er imidlertid vanskelig å skille mellom grønt og rosa). Et eksempel på grønt og rosa er det femte bildet i Harald Olsen-sekvensen. Her er skriften i utsagnet "Skal personen(e) regnes med?" gitt i rosa, mens de som skal regnes med/ikke regnes med er angitt i grønt.

Det er fortsatt svakheter i spørresekvensen som bør rettes opp i en ny versjon. Dette gjelder f.eks. siste skjermbilde som er tatt med i Harald Olsen-sekvensen. Her skal ikke IO selv tas med i listen når en sier at "vi har nå kommet fram til at disse personene bor i samme bolig som deg".

Blazo Data Entry - c:\vado\data\300\340\1\UshTest_2\okjeme\UshTest\UshTest1

Datanav | Lvs | Design | Help

31 OLSEN HARALD, tlf 91178525, Alder: 41 år, Kommune: 0101

Er det andre som er fast bosatt i samme bolig som deg , men som ikke er nevnt?
 Det kan f eks. være samboer, fosterbarn, praktikanter, hybelboer uten egen inngang eller eventuelt hybelboers vertsfamilie.

1. Ja
 2. Nei

Arbeidstid: 1 Ja

Ganeel | 10/17 | Lager ikke | Meddel | Naviger | HuskFelt | Tving

Blazo Data Entry - c:\vado\data\300\340\1\UshTest_2\okjeme\UshTest\UshTest1

Datanav | Lvs | Design | Help

31 OLSEN HARALD, tlf 91178525, Alder: 41 år, Kommune: 0101

Skal personen(e) regnes med?
 Skal regnes som bosatt i samme bolig:
 Samboere
 Fosterbarn
 Praktikanter
 Leietakere uten egen inngang
 Personer som tilhører utleiers husholdning dersom IO er hybelboer uten egen inngang
 Skal ikke regnes som bosatt i samme bolig:
 Leietakere eller andre med egen inngang
 Barn IO har delt foreldreansvar for

Er det da noen som skal legges til?

1. Ja 2. Nei

PlussPus 1 Ja

Ganeel | 11/17 | Lager ikke | Meddel | Naviger | HuskFelt | Tving

Blaise Data Entry - c:\voda\data\300\340\1\UshTest_2\skjema\UshTest1\UshTest1

Dokumenter | Lese | Skriv | Slett

31 OLSEN HARALD, tlf 91178525, Alder: 41 år, Kommune: 0101

Hvilket familieforhold har han til OLSEN HARALD?

1.
 2. Ektefelle/ registrert partner
 3. Samboer
 4. Eget barn
 5. Samboers barn
 6. Stebarn
 7. Ektefelle/ registrert partner til person i kategoriene 4-6
 8. Samboer til person i kategoriene 4-6
 9. Besteforeldre (ev. ektefelles/samboers besteforeldre)
 10. Foreldre/svigerforeldre (ev samboers foreldre)
 11. Søskne/halsøsken (ev. ektefelles/samboers søsken)
 12. Fosterbarn
 13. Barnebarn
 14. Annen slektning (ev. ektefelles/samboers slektning)

15. Losjørernde, hybelboer
 16. Arbeidshjelp (f. eks praktikant, au-pair)
 17. Annen person, ikke-slektning
 18. Ektefelle/ registrert partner til person i kategoriene 9-17
 19. Samboer til person i kategoriene 9-17

Person	Fornavn	Efternavn	FDato	Ejers	Slutt
Person(81)	Har	Lange	23101969	1	
Person(82)					
Person(83)					
Person(84)					
Person(85)					
Person(86)					
Person(87)					
Person(88)					

Gåttel 12/17 Laget ikke Meddel Naviger HuskFelt! Tving

Blaise Data Entry - c:\voda\data\300\340\1\UshTest_2\skjema\UshTest1\UshTest1

Dokumenter | Lese | Skriv | Slett

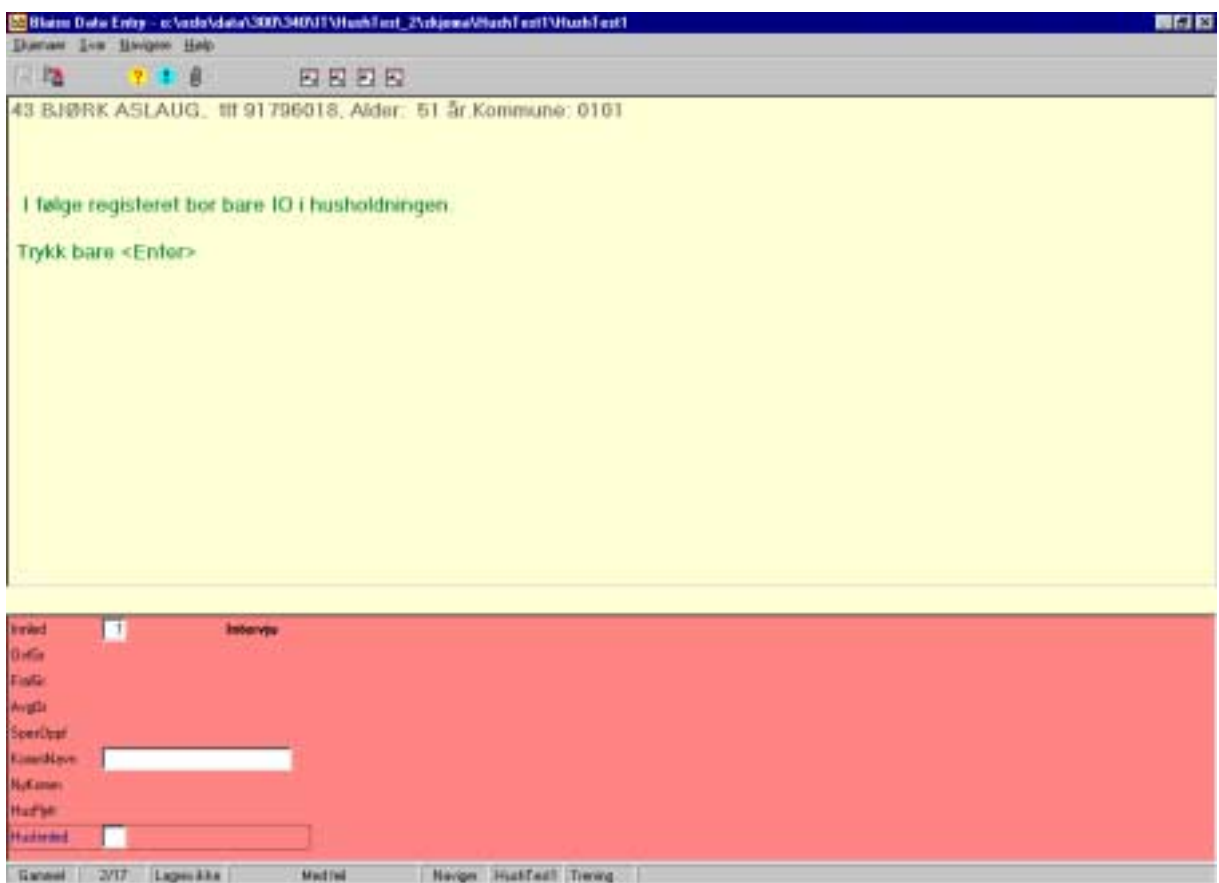
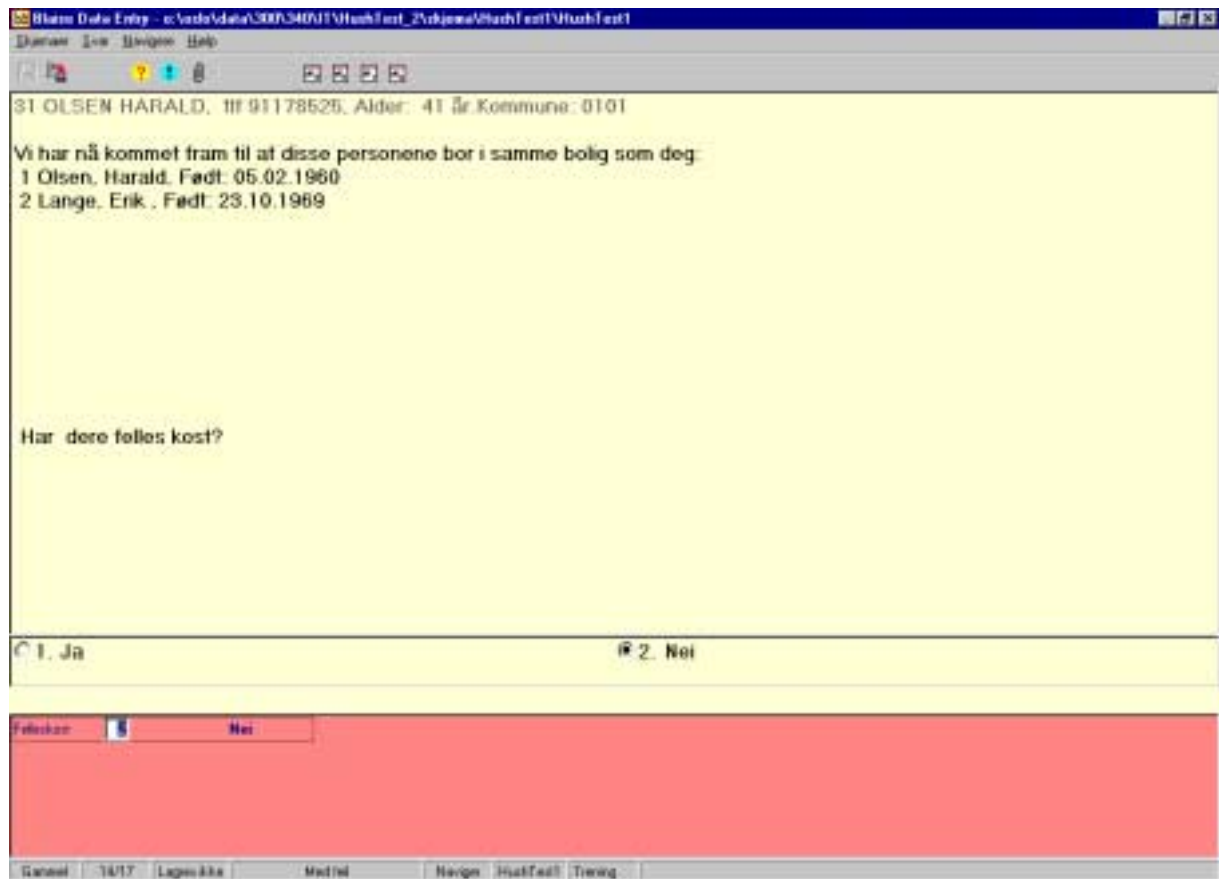
31 OLSEN HARALD, tlf 91178525, Alder: 41 år, Kommune: 0101

Er det flere som skal legges til?

Registrer fornavn her, og etternavn i neste spørsmål
Trykk bare <Enter> hvis det ikke er flere!

Person	Fornavn	Efternavn	FDato	Ejers	Slutt
Person(81)	Har	Lange	23101969	1	15
Person(82)					
Person(83)					
Person(84)					
Person(85)					
Person(86)					
Person(87)					
Person(88)					

Gåttel 12/17 Laget ikke Meddel Naviger HuskFelt! Tving

Blaze Data Entry - c:\vade\data\300\340\1\Hush\ref_2\okjone\Hush\ref\Hush\ref1

Datanavn: 1-vr. Bivogn: 1166

43 BJØRK ASLAUG. tlf 91796018. Alder: 51 år. Kommune: 0101

Er det andre som er fast bosatt i samme bolig som deg ?

Det kan f.eks. være samboer, fosterbarn, praktikanter, hybelboer uten egen inngang eller eventuelt hybelboers vertsfamilie.

1. Ja

2. Nei

Arbeidssatt: Nei

Gjæver: 10/17. Laget: Ikke. Medlem: Navnet: HuskTid: Tving:

Test av ny husholdningssekvens

Produktnummer 1282-1

Instruks

Orientering og veiledning for intervjuere

1 Innledning	2
2 Opplegg for prøveundersøkelsen	2
2.1 Dine erfaringer med spørresekvensen.....	2
3 Regler for å bestemme bohusholdningens sammensetning	2
3.1 Hvem skal regnes med i bohusholdningen og hvem skal det ikke?.....	2
3.2 Hva når IO ikke bor på adressen som er oppgitt i IO-lista?.....	3

Intervjuerkontakt:	Kari Grøholt	22 86 46 65
Planlegger	Bengt Oscar Lagerstrøm	22 00 44 64
IT-ansvarlig:	Hilde Degerdal	22 86 47 89

Avdeling for personstatistikk/Seksjon for intervjuundersøkelser

1 Innledning

Referansegruppen i familie og husholdningsprosjektet i SSB, har i samarbeid med intervju-seksjonen utarbeidet en spørresekvens i forhold til hvordan husholdninger skal kartlegges i våre fremtidige undersøkelser. Hovedprinsippet bak spørsmålssekvensen er: I stedet for å be IO om å forholde seg til en definisjon, kartlegger vi forhold ved IOs familie- og bosituasjon som gjør det mulig for oss å avgrense bo- og kosthusholdningen etter de definisjoner som brukes i statistikken.

Tidligere har noen av dere vært med på å gjennomføre en uttesting av spørsmålssekvensen. Formålet med den første testdelen var å kartlegge om spørsmålene fungerte tilfredsstillende for noen få utvalgte husholdningstyper. Nå skal spørsmålssekvensen testes ut på et tilfeldig utvalg av husholdninger (ca. 700 netto).

2 Opplegg for prøveundersøkelsen

Prøveundersøkelsen er delt i to trinn. Oppgaven til den enkelte intervjuer i 1. trinn er å kartlegge husholdningen til referansepersonen. I 2. trinn vil vi sende ut igjen de husholdningene som består av to voksne personer; ektefeller, samboere, partnere, for å kontrollere for at de begge teller husholdningen likt (konsistenstest).

Trinn 1 skal gjennomføres tidsrommet 14. august til 18. august (uke 33) og trinn 2 i tidsrommet 21. august til 25. august

Intervjutid er stipulert til ca. 10 minutter.

2.1 Dine erfaringer med spørresekvensen

For å få et raskt bilde av deres erfaringer med spørresekvensen ber vi deg å kommentere kort komplikasjoner til slutt i skjemaet. Generelle kommentarer oppfordres å sende til prosjektansvarlig. Tenk derfor igjennom følgende i intervjusituasjonen:

- Er det noen av spørsmålene som passer dårlig i gitte situasjon?
- Er noen av spørsmålene teknisk vanskelige?
- Hvordan opplever du spørresekvensen i forhold til tidligere spørresekvens?
- Generelle kommentarer

3 Regler for å bestemme bohusholdningens sammensetning

I spørresekvensen er vi i utgangspunktet ute etter å kartlegge bohusholdningen. Hvem av disse som tilhører kosthusholdningen, avgrenses med et spørsmål til slutt i sekvensen om hvem som deler kost, hvis en eller flere personer er tillagt husholdningen i løpet av intervjuet.

Hovedregelen er at en bohusholdning omfatter alle personer som bor i samme bolig, men det er ingen regel uten unntak. På IO-lista står de personene som er registrert bosatt på adressen, og som tilhører samme familieenhet. Av og til stemmer ikke opplysningene på IO-lista med den husholdningen vi er interessert i. Noen skal legges til og noen skal trekkes fra.

3.1 Hvem skal regnes med i bohusholdningen og hvem skal det ikke?

Det kan av og til være vanskelig å avgjøre om en person skal være med i bohusholdningen eller ikke. Nedenfor listes opp noen tvilstilfeller.

Disse skal regnes med i bohusholdningen:

- Samboere
- Fosterbarn
- De som avtjener 1. gangs militær- eller sivilarbeidertjeneste
- De som oppholder seg i fengsel.
- Pendlere
- Sjøfolk
- Praktikanter
- Leietakere uten egen inngang

Disse skal ikke regnes med i bohusholdningen:

- Studenter/skoleelever som bor borte på hybel
- Leietakere med egen inngang
- Personer som bor fast på institusjon
- Barn som IO har delt foreldreansvar for, men som er registrert bosatt sammen med den andre forelderen på intervjuetidspunktet.

3.2 Hva når IO ikke bor på adressen som er oppgitt i IO-lista?

Selv om vi foretar trekking på oppdaterte register, vil det kunne forekomme at IO har flyttet, eller at det har oppstått andre forhold som gjør at IO ikke er å treffe på oppgitt adresse etter at utvalget er trukket.

Dersom IO er død, flyttet fast på institusjon eller til utlandet skal IO regnes som avgang. I andre tilfeller vil hvilken husholdning vi skal kartlegge avhenge av om IO er å anse som midlertidig fraværende eller som flyttet fra oppgitt adresse. Lista som er oppgitt i pkt. 3.1 kan være til god hjelp for å avgjøre dette. Dersom IO har flyttet ut pga. skilsmisse/separasjon, eller dersom IO er et voksent barn som har forlatt foreldrehjemmet, skal IO kontaktes på sin nye adresse. Det er da IOs husholdning på den nye adressen som skal kartlegges.

Test av ny husholdningssekvens

Produktnummer 1282-0

Instruks

Orientering og veiledning for intervjuere

1 Innledning	2
2 Opplegg for første testdel	2
2.1 Dine erfaringer med spørresekvensen.....	2
3 Regler for å bestemme bohusholdningens sammensetning	2
3.1 Hvem skal regnes med i bohusholdningen og hvem skal det ikke?.....	2
3.2 Hva når IO ikke bor på adressen som er oppgitt i IO-lista?.....	3

Intervjuerkontakt:	Kari Grøholt	22 86 46 65
Planlegger	Aina Holmøy	22 00 44 68
IT-ansvarlig:	Hilde Degerdal	22 86 48 38

Avdeling for personstatistikk/Seksjon for intervjuundersøkelser

1 Innledning

En referansegruppe i familie og husholdningsprosjektet i SSB, har nå utarbeidet en spørresekvens i forhold til hvordan man skal kartlegge husholdninger i spørreundersøkelser. Hovedprinsippet bak spørsmålssekvensen er: isteden for å be IO om å forholde seg til en definisjon, kartlegger vi forhold ved IOs familie- og bosituasjon som gjør det mulig for oss å avgrense bo- og kosthusholdningen etter de definisjoner som brukes i statistikken.

Det skal gjennomføres en uttesting av spørsmålssekvensen i to deler. Første testdel gjennomføres nå, mens andre testdel gjennomføres tidlig på høsten. Formålet med den første testdelen er å kartlegge om spørsmålene fungerer tilfredsstillende for noen få utvalgte husholdningstyper. I den andre testdelen, som blir langt mer omfattende, skal spørsmålssekvensen testes ut på et tilfeldig utvalg av husholdninger (ca. 700 netto).

Denne instruksjonen vil beskrive gjennomføringen av den første testdelen, samt gi noen regler for å bestemme bohusholdningens sammensetning

2 Opplegg for første testdel

Du er en av 10 intervjuere som deltar i den første testdelen. Du skal gjennomføre 5 intervju med 5 ulike personer på kontoret, som hver representerer en spesiell husholdningstype.

Intervjuene skal foregå i tidsrommet 19. til 23. juni (uke 25) mellom kl. 9 og 15.

Intervjutid er satt til ca. 10 minutter pr. intervju.

2.1 Dine erfaringer med spørresekvensen

Etter at testen er gjennomført, vil du bli kontaktet pr. telefon slik at vi kan få høre dine erfaringer med spørresekvensen. Når du gjennomfører intervjuene ber vi deg derfor tenke igjennom følgende:

- Er det noen av spørsmålene som generelt eller i ulike situasjoner passer dårlig?
- Er noen av spørsmålene teknisk vanskelige?
- Hvordan opplever du spørresekvensen i forhold til tidligere spørresekvens?
- Generelle kommentarer

3 Regler for å bestemme bohusholdningens sammensetning

I spørresekvensen er vi i utgangspunktet ute etter å kartlegge bohusholdningen. Hvem av disse som tilhører kosthusholdningen, avgrenses med et spørsmål til slutt i sekvensen om hvem som deler kost.

Hovedregelen er at en bohusholdning omfatter alle personer som bor i samme bolig, men det er ingen regel uten unntak. På IO-lista står de personene som er registrert bosatt på adressen, og som tilhører samme familieenhet. Av og til stemmer ikke opplysningene på IO-lista med den husholdningen vi er interessert i. Noen skal legges til og noen skal trekkes fra.

3.1 Hvem skal regnes med i bohusholdningen og hvem skal det ikke?

Det kan av og til være vanskelig å avgjøre om en person skal være med i bohusholdningen eller ikke. Nedenfor listes opp noen tvilstilfeller.

Disse skal regnes med i bohusholdningen:

- De som avtjener 1. gangs militær- eller sivilarbeidertjeneste

- De som oppholder seg i fengsel.
- Pendlere
- Sjøfolk
- Samboere
- Fosterbarn
- Praktikanter
- Leietakere uten egen inngang

Disse skal ikke regnes med i bohusholdningen:

- Studenter/skoleelever som bor borte på hybel
- Leietakere med egen inngang
- Personer som bor fast på institusjon
- Barn som IO har delt foreldreansvar for, men som er registrert bosatt sammen med den andre forelderen på intervjutidspunktet.

3.2 Hva når IO ikke bor på adressen som er oppgitt i IO-lista?

Selv om vi foretar trekking på et så oppdatert register som mulig, vil det kunne forekomme at IO har flyttet, eller at det har oppstått andre forhold som gjør at IO ikke er å treffe på oppgitt adresse, etter at utvalget er trukket.

Dersom IO er død, flyttet fast på institusjon eller til utlandet skal IO regnes som avgang. I andre tilfeller vil hvilken husholdning vi skal kartlegge avhenge av om IO er å anse som midlertidig fraværende eller som flyttet fra oppgitt adresse. Lista som er oppgitt i pkt. 3.1 kan være til god hjelp for å avgjøre dette. Dersom IO har flyttet ut pga. skilsmisse/separasjon, eller dersom IO er et voksent barn som har forlatt foreldrehjemmet, skal IO kontaktes på sin nye adresse. Det er da IOs husholdning på den nye adressen som skal kartlegges. I tilfeller der IO har flyttet pga. skilsmisse/separasjon hos foreldrene, skal husholdningen til den av foreldrene som IO er registrert fast bosatt sammen med på intervjutidspunktet kartlegges.

De sist utgitte publikasjonene i serien Notater

2000/75	A.G. Pedersen, P.O. Lande og T. Hoel: Dødsårsaksregisteret: Brukerdokumentasjon. 99s.	2001/9	L. Rognstad, N.M. Stølen, T. Jakobsen og P. Schøning: Regional statistikk og analyse - strategi og prioriteringer. 45s.
2000/76	A.G. Hustoft, B. Vannebo: En undersøkelse av frafallet i utvalgsundersøkelser i perioden 1997-2000. 56s.	2001/10	A. Akselsen og B.R. Joneid: FD - Trygd: Dokumentasjonsrapport. Pensjoner. Grunn- og hjelpestønader. 1992-1998. 94s.
2000/77	P.O. Lande og J. Kittelsen: Forbruksundersøkinga 2000. Innlasting/Innsjekking: Brukerdokumentasjon. 17s.	2001/11	B. Mathisen: Flyktninger og arbeidsmarkedet 4. kvartal 1999. 34s.
2000/78	J. Fosen, A.K. Johnsen og G. Røyne: Frafall blant innvandrere. En undersøkelse av frafall i Utdanningsundersøkelsen 1999 og i valgundersøkelser blant innvandrere. 53s.	2001/12	A. Rognan og N. Barrabés: NUS2000. Dokumentasjonsrapport. 36s.
2000/79	J. Kittelsen og P.O. Lande: OPPSLAG - Forbruksundersøkelsen. Brukerdokumentasjon. 39s.	2001/13	K.I. Bøe, J. Johansen og Ø. Sivertstøl: FD - Trygd: Dokumentasjonsrapport. Attføringspenger, 1992-1998. 88s.
2000/80	J. Kittelsen og P. O. Lande: Forbruksundersøkinga 2000. Systemdokumentasjon. 156s.	2001/14	O. Klungsøyr: Ekstremverdimodell for industrinæringenes investeringer i 90-årene. 30s.
2000/81	J.T. Lind: Testing av stokastiske individuelle effekter i paneldatamodeller. 17s.	2001/15	O. Klungsøyr: Markovkjede Monte Carlo i varianstkomponentmodell for sysselsettingsdata. 30s.
2001/2	D.Q. Pham: Innføring i tidsserier - sesongjustering og X-12-AMIRA. 110s.	2001/16	M. Bråthen og T. Pedersen: Tilpasning på arbeidsmarkedet for personer som går ut av status som yrkeshemmet i SOFA- søkerregisteret - 1998. 27s.
2001/3	O. Rognstad: Eiendomsomsetning. Dokumentasjon av datagrunnlag og bearbeidingsrutine. 72s.	2001/17	T. Martinsen: Statistikk over energibruk i Statistisk sentralbyrå - evaluering, brukerbehov og forutsetninger. 87s.
2001/4	T. Nøtnæs: Innføring i kognitiv kartlegging. 20s.	2001/18	L. Vågane: Undersøkelse om holdninger til frukt- og grøntabonnement blant foreldre med barn i grunnskolen. Dokumentasjonsrapport. 26s.
2001/5	T. Bye, M. Hansen og B. Strøm: Hvordan framskrive utslipp av klimagasser? 16s.	2001/19	H. Madsen og A. Langørgen: Anslag over antall etterspørrere av grunnskoleopp-læring for voksne. 23s.
2001/6	A. Langørgen og R. Aaberge: KOM-MODE II estimert på data for 1998. 16s.	2001/20	B. Indahl, D.E. Sommervoll og J. Aasness: Virkninger på forbruksmønster, levestandard og klimagassutslipp av endringer i konsumentpriser. 27s.
2001/7	B.R. Joneid og J. Lajord: FD - Trygd: Dokumentasjonsrapport. Stønader til enslig forsørger. 1992-1999. 39s.	2001/21	A. Barstad: På vei mot det gode samfunn? Utredning til Finansdepartementet i forbindelse med arbeidet med nytt Langtidsprogram, 2002-2005. 363s.
2001/8	T. Karlsen, E. Karstensen og E. Evensen: Beregningsrutiner og teknisk programstruktur for fylkesfordelt nasjonalregnskap. 27s.		